

sa, si bé ací sembla tractar-se de cada una de les pedres o maons que formen tal separació, i a Menorca potser era cosa un poc més grossa: «*mitjà*: piedra cuadrangular de *marès*» (PzCabr.); «li proposà destapar aquella finestra per tenir més claror i més ventilació a sa casa; l'home, que no hi va veure cap mal amb allò, agafa una escoda, i es posa a llevar es *mitjans*», JnCastelló (*Rond. Eiv.*, 57); *mitjan* id., ibid. (p. 37; Villangómez, *L'Any en estampes*, 66; veg. contextos en *SOLEI* i *ESPAIR*).

Molta extensió geogràfica ha tingut el substantivat *mitjà* per a llocs intermedis entre termes o propietats diferents. I en part es pot tractar de cosa bastant semblant a un envà: una bardissa que separa dos camps o heretats. D'*El miçà* de Verdoi a Cabanes de l'Arc m'expliquen que «hi ha un *miçà*», aclarint que és una bardissa «que parteix». Però molt més general fou que designés una ampla extensió de terreny transitable, situada entre dues heretats o termes, que no era cultivada, sigui perquè no se sabia bé a quin dels dos veïns pertanyia, o hi estava en litigi, o perquè precisament per ser terreny poc fèrtil no hi havia hagut gran interès per cap de les dues parts a reivindicar-lo. Així un *mitjà* es torna l'equivalent d'un erm o de quelcom que s'hi aproxima.

Amb aquest valor té gran extensió a les Illes, també en el Nord i el Sud del P. Val., i poc o molt pel NO. i el Sud del Principat. En docs. menorquins ja ho trobem des de fi del S. XVIII: Hernández Sanz recull a l'*Archivo Munic.* d'Alaior docs. dels anys 1783-1839 de l'«arriendo del campillo conocido por *el Mitjà de l'Àngel*» (davant l'església de l'Àngel Custodi) (p. 44); Camps i Merc. parla d'un de Senitja definint «ermot» (*Folk. Men.* II, 68). A Eivissa em parlen molt (a St. Rafel de Forca) d'un *miçaníst* «al mig del bosc», sovint a St. Rafel de Forca (terme dels més boscosos de l'illa) i es podia entendre 'erm' o 'clariana', que per als efectes d'allà, era el mateix (1963). Segons els pastors de llana de Manacor un *mitjà* és una terra de gariga baixa (bis, *BDL* VII, 57). En aquesta illa, en efecte, és cosa (sobretot o només) de la meitat oriental: «*Es miçà* Gran, *M. Sacorrat*, *M. Pla*, *Es M. d'Avall*, *Es M. de Cau*, noms de sementers o de partides mitjanament grans a Santanyí, St. Joan de Sineu, Sencelles, Felanitx; a Ariany, on també hi ha un *Mitjà Gran* trobo junts aquest significat i el de cub de pedra arenisca (com a Eivissa), 1964.

Cosa molt semblant en el Migjorn Valencià: «una *miçà* és un tros de serra que estiga rodad de bancals» m'explicaven a Tollos; un *miçà* «un erm» a Laguar, el *miçà* de Canor partideta de Benissa (1963). En el Nord del País, sembla que no és tan erm: a Borriana en *El Miçà* hi ha 3 séquies, dividides en 2 «torns» i 36 «ulls». I cap a les serres, a força de repetir-se el cas en aquelles terres molt ramaderes, d'aprofitar les zones no conreades com a pas del bestiar, el mot s'ha tornat quasi un concurrent d'*assegador*: entre els assegaadors del terme d'Atzeneta n'hi ha uns quants que duen el nom de *Miçà*: *El M. Ximeno*, *el M. de St. Gregori*, i en un altre paratge hi ha tot una partida, que

en diuen *dels Miçans* (1961).

També en el NO. del Principat, però aquí sol indicar una zona de ningú, entremig dels termes: Gargaredo és «un *mitjà* que hi ha entre Son i València d'Àneu (1964). En un doc. referent a Miravé, que em deixa llegir a l'Arxiu episcopal de Solsona el Dr. Llorens, ja lleigeixo b. ll. *midiano* amb el sentit d'«erm». Un *mediano* 'un ermàs' a Eixeia de Lierp (1965).

En fi una altra substantivació és *mitjà del jou* per a 'traiga' a Lledó d'Emp. (*BDLC* XII, 237).

Quan a fi del segle passat es va fer circular molt l'ús de *mitjà* com a terme lògic per expressar allò que serveix per a un fi (cast. *medios*, fr. *moyens*) molts ho prengueren per un pur neologisme [1905, Bulbena], i alguns fins parlaren d'imitació del francès. Però de fet no es feia més que restaurar una expressió del català antic. Aquí es pot trobar emprat amb el sentit d'«intermediació»: «estam ab --- confiança --- que nós, per vostra intercessió e *mitjà* ací haurem los mil ballestes», doc. ross. de 1442 (*RLR* XLIX, 286); i en la forma reduïda fonèticament, ja comentada supra, *m(i)jà*: «quant al fet de la postullació --- après la resposta que lo --- papa ns féu, yo procuré que pogués parlar a cyl de cabal: axí qu'él me dé loc, sens tot *myà* d'altra persona, que no y ac», doc. cancelleresc de 1317 (Finke, *Acta Ar.* III, 315).

En Llull té precisament el sentit de 'medi (ambient)' o intermedi entre aquest i 'intermediació': «vent és àer mogut per apremiment de nuus qui han apetit al sentre de la terra; lo qual àer, mogut està enfre les nuus e la terra, e fuig per aquell *miçà* a altre loc hon no sie devellament e nuus», *Merav.* (II, 27). I també arribava al sentit de mitjà lògic: «en altra manera convendria a nosaltres ab *mijans* pertinents e deguts», Provisions y Comissions de l'arx. Mun. de Bna. des dels anys 1441 a 1446, fº 88v.; «continudament ell e sos servidors porten vitualles en aquesta Ciutat, per lo qual Pere Torres, nosaltres, per *mitjà* del scrivà de vostre galea, vos aviem pregats que l dexàssets anar», Arx. Mun. de Bna. (*Lletres Closes* de 1443 i 1450, fº 37; no hi ha un abstracte *mitgia* 'mediació' com la que alguns hi van malentendre).

No és que en català no es vagi usar amb aquests significats cultes la forma sàvia *medi* tal com cast. i it. *medio* (*ceto mèdio*, *intelligenza mèdia*, *quantità mèdia*): «que s'fassa dit manifest, pàr serà convenient *medi* per què se fassa lo que tenim», «los *medis* necessaris», 1597, 1603, en la correspondència municipal Perpinyà-Bna. (*RLR* LV, 80; LX, 57; LXII, 285). En definitiva s'acordà des de les obres de Fabra (Gram. 1912, pp. 415-416; *DOrt.* 1917; *Converses Filològiques* 1920 ---) que aquest *medi* es podia mantenir reservant-lo per al sentit de 'medi ambient' 'substància o element que envolta una cosa', 'societat en què vivim' (fr. *milieu*, it. *ambiente*) i *mitjà* per a 'allò que serveix per arribar a un fi'.

Entre les altres substantivacions més arrelades possem-hi la *mitjana* o les *mitjanes* 'part de la carn compresa entre les costelles i el bescoll' [Belv.], 'vela del pal intermedi entre l'arbre mestre i els altres del vai-